

7. Rocznik statystyki Rzeczypospolitej Polskiej. Rok wydawnictwa IV. 1925/1926.
Warszawa: Nakładem Głównego Urzędu Statystycznego, 1927. 551 s.

Галина БУЯК

*Здобувачка третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
galinabb1604@gmail.com*

УЧАСТЬ БОГДАНА ХАВАРІВСЬКОГО У МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТАХ

Незважаючи на активну громадсько-політичну діяльність, Б. Хаварівський приймав участь у міжнародних проектах. Йдеться про чоловічий хор «Журавлі», створений ще у 1972 р., пов'язаний з ім'ям його засновника Ярослава Полянського, якого у 1983 р. замінив випускник Варшавської музичної академії Роман Ревакович. Хор нараховував 50 осіб. З 1989 р. він розпочав гастролі Україною – Львів, Рівне, Чернігів, Канів, Київ. У квітні 1990 р. маршрут «Журавлів» пролягав Івано-Франківськом, Тернополем, Вінницею, Бердичевом, Києвом, Львовом [1, с. 1; 3, арк. 9]. Певною мірою доклався до виступу славетного хору Б. Хаварівський. Довголітній учасник хору, архітектор з Варшави, Богдан Боберський відзначав високий рівень культури місцевої публіки, її доброзичливість. У першому відділі концерту в Тернополі, «Журавлі» виконували духовну музику, звучали маловідомі твори. Інтерес викликав друге відділення, у якому переважали стрілецькі пісні Ф. Колесси, І. Недільського, р. Купчинського, Л. Лепкого, також звучали твори М. Лисенка та Є. Козака. Концерт завершився виконанням «Ще не вмерла Україна» за участю присутніх [1, с. 1; 3, арк. 9].

Важливе місце участі Б. Хаварівського пов'язане з увіковіченням пам'яті відомих постатей української історії та культури, участі у міжнародних симпозіумах-практикумах тощо. Так, очільник Організації українського національного руху Санкт-Петербургу (далі – ОУНР С.-П.) Валентин Іващенко запрошував Б. Хаварівського на заходи, пов'язані з освяченням пам'ятного хреста українцям-жертвам політичних репресій на Левашовському кладовищі Санкт-Петербургу впродовж 13–15 жовтня 2001 р. Насправді програма передбачала його дводенне проведення. Наприклад, 13 жовтня – зустріч делегатів на залізничному вокзалі і в аеропорту, розселення, обід, вечерю, підготовку до вечора пам'яті «Розстріляна поезія» й власне його організація; 14 жовтня – сніданок,

покладання квітів до пам'ятника Т. Шевченка, освячення пам'ятного хреста, панахида за українців-жертв політичних репресій, поминальний обід [4, арк. 2–3].

За дорученням делегації від Тернопільщини, яка приймала участь в освяченні пам'ятного хреста на Левашовському кладовищі Санкт-Петербургу впродовж 13–14 жовтня 2001 р., голова спілки політв'язнів і репресованих Григорій Друль висловлював щиру подяку за фінансову підтримку поїздки голові Тернопільської обласної державної адміністрації Василеві Коломийчукові, міському голові Тернополя Анатолію Кучеренкові, директорові туристичної фірми «Сіріус» Володимирові Левковському, віце-президентові Міжнародного благодійного гуманітарного фонду «Ера милосердя» Тетяні Тарасовій [4, арк. 4].

В офіційному зверненні М. Назаренка, президента Міжнародного благодійного гуманітарного фонду «Ера милосердя», зі штаб-квартирами у Києві та Харкові до голови Тернопільської обласної державної адміністрації В. Коломийчука йшлося про прохання включити до складу делегації від області на Світовий конгрес українців Б. Хаварівського, члена правління зазначеного фонду і Т. Тарасову, голову його відділення у Тернополі [4, арк. 1].

ОУНР С.-П. представляла міське міжрегіональне громадське об'єднання зі статутом, затвердженим загальними зборами від 19 квітня 2001 р. (протокол № 1) [5, арк. 1]. Зазначена організація вважалася юридичною особою, добровільною, некомерційною, що перебувала на самофінансуванні, діяла лише на території Росії з центральним офісом у Москві [5, арк. 1].

Основними метою та завданнями якої були сприяння розвитку національної самосвідомості представників української діаспори, які проживали у Росії, реалізації їх захисту громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав і свобод, збереження і поступ її національних традицій, культурної і релігійної спадщини, представництво інтересів організації в органах державної влади і управління, підприємствами, громадськими організаціями, громадянами Росії як в державі, так і за кордоном, співпраця і взаєморозуміння між народами Росії та України, вирішення назрілих соціальних, етнічних і політичних проблем, розширення культурних, гуманітарних, наукових зв'язків в Росії та Україні тощо [5, арк. 2].

Її структура передбачала функціонування головного проводу на чолі з В. Іващенком, секретаріатів – з питань науки (Тетяна Лебединська), економіки (Едуард Гладкий), культури (Віолета Гріневич), організаційних

питань та фінансів (Володимир Косенко), правових питань (Ігор Мелтиз), освіти (Олександр Дорошенко), інформації (Станіслав Сиднековіч) [5, арк. 9].

У листівці ОУНР С.-П. на тему «Історія встановлення пам'ятного хреста на Левашовому меморіальному кладовищі українцям-жертвам політичних репресій» зазначалося, що 18 вересня 1998 р. В. Косенко на засіданні української автономії Санкт-Петербургу запропонував встановити пам'ятний хрест українцям-жертвам політичних репресій. Лише через три роки російська влада надала дозвіл. 19 квітня 2001 р. на установчій конференції створено ОНУР С.-П., ухвалено рішення про увіковічення пам'яті українців-жертв політичних репресій, прах яких зберігається на Левашовському меморіальному кладовищі. З часу подання необхідних документів, зазначене питання розглядалося три місяці [6, арк. 1–1 зв.].

За три дні автор проєкту, керівник секретаріату ОУНР С.-П. з організаційних питань В. Косенко, виготовив пам'ятний хрест, який 13 серпня 2001 р. встановлено. На засіданні центрального проводу ОУНР С.-П., під час проведення у Києві 19 серпня поточного року III Всесвітнього форуму українців, прийнято рішення про освячення пам'ятного хреста українцям-жертвам політичних репресій 14 жовтня 2001 р. Розв'язання поточних організаційних питань покладено на ОУНР Санкт-Петербургу і Москви [6, арк. 1–1 зв.].

Центральний провід організації щиро подякував усім, хто активно долучився до посильної допомоги у встановленні пам'ятного хреста українцям-жертвам політичних репресій, надіявся, що «...імена невинно вбитих українців в Росії не будуть забуті, а увіковічення їх пам'яті підтримають й інші українські організації в Російській Федерації і за кордоном» [6, арк. 1 зв.]. Доречно зауважити, що до підготовки встановлення пам'ятного хреста українцям-жертвам політичних репресій фундація української культури Санкт-Петербурга і Ленінградської обл. [7, арк. 1].

У листівці «Господи! Помилуй Україну!» про історію встановлення пам'ятного хреста українцям-жертвам політичних репресій на Левашовському цвинтарі у Санкт-Петербурзі 13 серпня 2001 р., підготовленій ОУНР С.-П. (укладач О. Дорошенко) наголошувалося на тому, що «Боже! Не дай повернутися тим часам, коли нищили людей тільки за те, що вони українці, коли діти не знали мови батьків, живучи на своїй Батьківщині!» [7, арк. 1].

У відповідності з даними ОУНР С.-П., упродовж 1937–1954 рр. органи радянської влади закатували і розстріляли 19454 особи, з них 4328 українців [7, арк. 1 зв.]. Як зазначалося у повідомленні, що політичні репресії правителів Росії розпочалися ще за життя Богдана Хмельницького і тривали до 1985 р. [7, арк. 1 зв.]. Зауважуємо на тому, що у тексті останнього кошового отамана Запорізької Січі Петра Калнишевського помилково іменують Миколою [7, арк. 1 зв.].

З цього приводу варто згадати поему О. Дорошенка «Забуті козацькі могили», приурочену одній із трагічних сторінок історії українського козацтва – будівництву Ладозького каналу впродовж 1721–1722 рр. [8, арк. 1–16 зв.; 10].

На нашу думку, ОУНР С.-П., незважаючи на те, що була міським міжрегіональним громадським об'єднанням Росії з центральним офісом у Москві, членство у якій могло бути індивідуальним або колективним, виключно за її громадянами, намагалася впливати на процеси на міждержавному рівні. Фактично втручаючись у внутрішні справи України [5, арк. 5–6]. У відповідності з положеннями статуту, ОУНР С.-П. могла утворювати організації на міжнародному рівні, приймати участь в «...здійсненні заходів, що не суперечили міжнародним відносинам Росії» [5, арк. 7].

Зрозуміло, що проблема функціонування ОУНР С.-П. не пройшла осторонь російської преси. Так, Вікторія Волошина опублікувала критичну статтю, у якій, використовуючи «чорний» піар, намагалася дискредитувати не лише зазначену організацію, але й звинуватити владу України в особі її Президента Леоніда Кучму в не виконанні зобов'язань щодо відкриття пам'ятника Т. Шевченкові [9, арк. 1–2].

Інформацію, викладену В. Волошиною, доволі переконливо спростовував з результатами власного розслідування Віктор Гуменюк, голова ОУНР Москви, уродженець села Нагірянк Чортківського району Тернопільської обл. [9, арк. 1–2].

У подальшому Б. Хаварівський приймав участь у міжнародному семінарі-практикумі «Подальші шляхи реалізації і вдосконалення технологій мікрофільмування генеалогічних документів, забезпечення міжнародного стандарту якості та збереження оригіналів в процесі їх мікрофільмування», що проходив в Ужгороді упродовж 23–25 червня 2003 р. [2, арк. 16–17, 19].

Викликає подив інше, чому міжнародний семінар-практикум проводився російською мовою, незважаючи на солідне представництво учасників – директора (Генадія Борека), начальника відділу (Георгія

Папакіна), головного спеціаліста відділу (Юлії Прилепищевої) Державного комітету архівів України, директорки Центрального державного історичного архіву України, м. Київ (Ольги Музичук), директорки Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (Діани Пельц), семи директорів державних обласних архівів Чернігівської, Сумської, Запорізької, Чернівецької, Донецької, Закарпатської, Тернопільської областей [2, арк. 16–17, 19].

Єдиним міжнародним представником було «Генеалогічне товариство Юти» із зональним менеджером Раулем Риосом, регіональним менеджером Наталією Роциною, оператором мікрофільмування Василем Марієнком. Ймовірно, що російськомовний формат проведення заходу пов'язано з тим, що його імениті учасники мали змогу безкоштовно відвідати Нирадгазький обласний архів (Угорщина), обмінятися досвідом роботи з місцевими архівістами [2, арк. 16–17, 19].

Таким чином, Б. Хаварівський долучався до міжнародних громадсько-політичних проєктів, пов'язаних з виступами хорових капел в Україні, увіковічненням пам'яті відомих постатей національної культури за її межами, участю в семінарі-практикумі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герета І. «Журавлі» в Тернополі // Тернове поле. Травень. 1990. № 8 (12). С. 1.
2. Держархів Тернопільської області (далі – Держархів Тернопільської обл.). Ф.Р-3466. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 16–17, 19.
3. Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3466. Оп. 1. Спр. 21. 73 арк.
4. Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3466. Оп. 1. Спр. 423. 4 арк.
5. Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3466. Оп. 1. Спр. 424. 10 арк.
6. Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3466. Оп. 1. Спр. 425. 1 арк.
7. Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3466. Оп. 1. Спр. 426. 10 арк.
8. Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3466. Оп. 1. Спр. 431. 16 арк.
9. Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3466. Оп. 1. Спр. 433. 2 арк.
10. Дорошенко О. В. Забуті козацькі могили. С.-П., 2000. 28 с.